

ATATÜRK' te Bilimsel anlayış tutkusu

Prof. Dr. Fikri A KDENİZ
Çukurova Üniversitesi

Önce Atatürkçülük ilkelerini hatırlatmak istiyorum:

1. Cumhuriyetçilik
2. Milliyetçilik
3. Halkçılık
4. Devletçilik
5. Laiklik
6. Devrimcilik (İnkılapçılık)

Bütünleyici İlkeler:

1. Milli Egemenlik
2. Milli Bağımsızlık
3. Milli Birlik ve Beraberlik
4. Yurtta Sulh Cihanda Sulh
5. Çağdaşlaşma
6. Bilimsellik ve Akılcılık
7. İnsanlık ve insan Sevgisi

Genellikle "**büyük devlet adamı, büyük asker, eşsiz kahraman**" gibi yerinde tanımlamalarla anlattığımız ATATÜRK'ün bütün bunlara kaynak ve dayanak oluşturan düşünce adamı yönüne pek dokunulmaz. Eylem adamı denilir. Fakat bu eylemlerin ne gibi düşünsel hazırlıklarla gerçekleştirildiğine yeterince önem verilmez.

Atatürk'ü sizlere bilimsel düşüncesi ve araştırmacı kafa yapısı ile öncelikle bir düşünür olarak tanıtmak istiyorum. Atatürk'ün en büyük özelliklerinden biri de bilimsel, akılcı ve gerçekçi bir düşünceyi Türk toplumunun bütün alanlarına egemen kılmak çabasıdır. Atatürk insan aklına çok değer verirdi. Atatürk'ün kendi ifadesine göre "**Akıl ve mantığın halledemeyeceği mesele yoktur**". Bu ifade Atatürk'ün tüm yaşamı boyunca temel hayat felsefesi olmuştur. Akılcılığı sonucu batı felsefesini araştırıp incelemiştir. (Mumcu, (1986)). Akılcılığın zorunlu sonucu bilimselliktir. Bilimler, akıl yolu ile yapılan zihinsel çalışmalardan çıkar. Akıl ve bilim her türlü gelişmenin kaynağıdır.

Avrupa’ da gerçekleştirilen Rönesans sadece bir “sanat dirilişi” değildi. Rönesans, bilim alanında diriliş, hızlı atılım getirmişti. Dogmatizmden sıyrılan Avrupa’da akla ve deneye dayanan çağdaş bilim yolunda kısa zamanda büyük ilerlemeler oldu. Türk toplumu 18. yüzyıldan itibaren batı uygarlığını alma ve ona katılma çabaları içindedir. Yüzyılların getirdiği alışkanlıklar, tutku ve saplantılar, çeşitli maddi ve manevi güçler öyle kolayca değiştirilemezdi. Osmanlı devlet adamları arasında çok iyi yetişmiş, üstün nitelikte kimseler görülmüştür. Fakat hiç biri teokratik bir monarşinin (din erkine dayanan yönetim) zorunlu olarak ortaya çıkardığı engelleri aşamamıştır.

Medreseye laboratuvar, Batı dilleri, Kız öğrenci, bayan öğretmen girememiştir. Türkiye'nin çağdaş bir devlet haline gelmesini önleyen engelleri tam bir cesaretle yıkıp atabilen akıl ve bilim çağına geçmenin tek kurtuluş yolu olduğunu tam bir berraklıkla görüp bu gerçeği tam bir açıklıkla gözler önüne seren lider Mustafa Kemal Atatürk'tür.

Gerçekten Osmanlı toplumunda bir başka dünya görüşü ve devlet anlayışına yönelme o günlerde "Kopemikvari" bir kavram ve yaşam değişmesidir. (Önen, 1994). Bu kimi zaman sanıldığı gibi rastlantılar veya günün koşulları içinde yalnızca Anadolu'daki direniş ve mücadelenin başına geçmiş yüksek rütbeli bir komutanın yapabileceği işler, düşüneceği hedef ve devrimler olamaz. Atatürk sadece askeri başarılarının sonuçlarını gözlemekle ve onları değerlendirmekle yetinmemiştir. O'nu, zaferden sonra askerlik yönünden yetenekli ve yurtsever arkadaşlarından ayıran özellik düşünce adamı olarak üzerinde durduğu ve kendisini yıllardan beri hazırladığı politik, sosyal ve bilimsel ideallerdir. İşte burada Atatürk karşımıza bir **düşünür** olarak ortaya çıkar. Düşünürlük ise incelemeci, gözlemci ve araştırmacı bir kafa yapısına sahip bulunmayı gerekli kılar. Sosyal yapıyı kavrayabilme; inceleme, gözlem ve çözümleme gücü çok gelişmiş bir düşünce adamının işidir. Bütün bunlar Atatürk'te rasyonalist (usçu), pozitivist (olgucu) ve aydınlanma felsefesi ile şekillenmiş, bilimsel düşünceye inanmış bir kafa yapısının ve düşünme sisteminin kaçınılmaz dayanaklar olarak bulunmasını gerektirir.

Kuşkusuz Atatürk ne belirli bir sistem kurmuş bir filozof, ne de alışılmış anlamda bir bilim adamıdır. Ama bilime tutkuludur.

Jorge Blanco Villalta’ya göre “Atatürk, yalnızca tüm zamanların en iyi komutanlarından biri değil, aynı zamanda siyaset kuramının büyük filozoflarından biridir.”

Jorge Blanco Villalta “Atatürk” adlı kitabın Arjantin’li, yazarıdır. Kitap İspayolcadan Türkçeye 1982 de çevrilmiş ve Türk Tarih Kurumu Yayınları arasında basılmıştır.

ATATÜRK’ÜN BİLİM VE EĞİTİME YÖNELİK TUTKUSU

Askerlik yaşamından gelen Atatürk’ü siyaset olayları büyük devlet adamı yapmış olduğu gibi, ülkemizin kültür sorunları da O’nu büyük eğitimci durumuna getirmiştir. Atatürk, Cumhuriyet’in yönünü ve geleceğini belirleme de, bilimi temel kılavuz olarak almıştır. Atatürk’ün 27 Ekim 1922 günü (Cumhuriyetin ilanından bir yıl önce, laik devlet yolunda henüz herhangi bir adım atmamışken) Bursa’da öğretmenlere hitaben yaptığı özlü ve önemli konuşmasında, "**Hanımlar, beyler, memleketimizin en bayındır, en hoş, en güzel yerlerini üç buçuk sene kirli ayaklarıyla çiğneyen düşmana karşı kazanılan zaferin sırrı nerededir, bilir misiniz? Orduların sevk ve yönetiminde bilim ve fen kurallarını kılavuz almamızdandır. Milletimizin siyasi ve toplumsal yaşamında, düşünce eğitiminde de kılavuzumuz bilim ve fen olacaktır.**" özdeyişiyle akli ve bilimi önder yaparak büyük bir değişikliği gerçekleştirmek yolundaki kararlılığını açıkça görmekteyiz.

Atatürk ulusal eğitimin yaygınlaşması için, eğitime ve öğretmenlere çok iş düştüğünü belirterek 24 Mart 1923 günü Kütahya’da öğretmenlere hitabında : “**Milletimizi gerçek hedefine, saadet**

(mutluluk) hedefine ulaştırmak için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran irfan ordusu... Bu iki ordunun ikisi de hayatidir... . Bir millet savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin kalıcı sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuyla kaimdir... .”

Cumhuriyet dönemi başlarken Türkiye nüfusunun ancak %10 u ve kadın nüfusun %3 ü okur yazardı. Atatürk 22 Eylül 1924 te Samsun’da İstiklal Ticaret Okulundaki konuşmasında eğitimin önemini şu sözlerle anlatıyordu: **“Eğitimidir ki bir milleti ya hür, bağımsız, şanlı, yüksek toplum halinde yaşatır; ya da bir milleti kölelik ve yoksulluğa terk eder.”**

Atatürk’ün, Türk eğitim modelinin geliştirilmesinde yol gösterici ilkeleri şöyledir:

Eğitimimiz:

1. Ulusal olmalıdır.
2. Bilimsel olmalıdır.
3. Uygulamalı olmalıdır.
4. Karma olmalıdır.
5. Laik olmalıdır.

Atatürk’ün bilim ve araştırmaya ilgisini, şimdi vereceğim örnek açık olarak göstermektedir: Atatürk, 1925 yılında Ankara’da I. Ulusal Türk Tıp Kongresinin onursal başkanlığını üstlenip bazı oturumlara da katılıyor. O zamana kadar Osmanlı toplumunda "Milli" adıyla toplanan hiçbir kongre bulunmuyor ve Sultanlar da bilimsel toplantılarla ilgilenmiyorlar. O, İstiklal harbinin barut ve duman kokusu ve ülkedeki yıkıntısı devam ederken bu yaklaşımı ile bilime ve bilim insanına olan saygı ve sevgisini sembolize etmiştir.

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğrenciler arasında ders dinlerken (15 Aralık 1930)

ATATÜRK'ÜN ÇAĞDAŞLAŞMA SÜRECİNE YAPTIĞI KATKILAR

Cumhuriyetin ilanından sonra geçen ilk 5 yıl içindeki gelişmeler:

a) Siyasi alanda, b) Toplumsal yaşayışın düzenlenmesinde, c) Hukuk alanında, d) Eğitim ve kültür alanında yapılan devrimleri görürüz.

1. Cumhuriyetin ilanı (29 Ekim 1923)

2. Tevhidi Tedrisat Kanunu (Eğitim ve öğretimin birleştirilmesi kanunu) (3 Mart 1924)

1924, eğitim ve öğretimin pozitivist ve akılcı bir temele oturtulmasının büyük girişim yılıdır. Laik öğretim kavramı Türk toplumunda ilk defa okul sistemimiz içine alınmıştır. Tanzimatçılar okul medrese ikiliğini sona erdiremediler. Halbuki dogmatizmden bilime, din adına hurafeden temiz inanca, genellikle doğudan batıya yönelmek ve Atatürk'ün asıl hedef olarak gösterdiği "**medeni ve müreffeh millet**" olmak için bu ikiliğin kaldırılması şarttı. Bu karar ve gerçekten büyük reform, ancak pozitivist, bilim düşüncesi ve akılcılığı rehber edinmiş mütefekkir bir kişinin kararı olabilir.

3. Halifeliğin kaldırılması (3 Mart 1924)

4. Şapka Kanunu (25 Kasım 1925)

5. Tekkelerin kapatılması (Kasım 1925)

6. Takvimde değişiklik (26 Aralık 1925)

7. Medeni kanunun kabulü (1926)

8. Harf İnkılabı (Yeni Türk harflerinin kabulü) (1 Kasım 1928)

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, yeni Türk harflerini halka bizzat öğretirken (20 Eylül 1928)

Ondan sonra bütün iş yeni düzeni bütün toplum sindirmesini sağlamaktı. Bu da Türkiye halkını, yüzde yüz pozitif bilime dayalı ilköğretim eğitiminden geçirmeye bağlıydı. Yapılan devrimler ilerlemenin önüne dikilen engelleri kaldırma eylemidir. Söylev ve demeçleriyle, yalnız Türk ulusunun değil, gelişme ve kalkınma yolundaki başka ulusların sorunlarına da ışık tutan

düşünce adamı Ulu Önder Atatürk'ün 22 Eylül 1924 te Samsun'da İstiklal Ticaret Okulunda öğretmenlere hitaben yaptığı konuşmadaki ünlü özdeyişine kulak verelim: Atatürk, "**Dünya da her şey için, uygarlık için, yaşam için, başarı için, en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. (HAYATTA EN HAKİKİ MÜRŞİT İLİMDİR; FENDİR)**

İlim ve fennin dışında kılavuz aramak aymazlıktır, bilgisizliktir, sapkınlıktır (dalalettir). Yalnız bilimin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki evrelerinin gelişimini algılamak ve ilerlemelerini zamanla izlemek zorunludur .... " sözleriyle bilimin önemini en güzel şekilde vurgulamıştır.

Atatürk'ün insan aklına, çağdaş bilime ve teknolojiye verdiği büyük değer; asker olarak, devlet kurucusu ve devlet yöneticisi olarak, devrimci ve düşünce adamı olarak bütün davranışlarının temel taşı, bütün konuşma ve yazılarının değişmeyen temel ilkesidir. Ayrıca bir başka konuşmasında "**Ordunun ve devletin doğru yönetilmesi ile ilgili emirler verebilirim. Ama bilim ve özellikle sosyal bilimler dalındaki işlerde ben emir veremem, bilim adamları beni aydınlatsınlar.**" diyerek bilime, bilimdeki gelişme ve yeniliklere ve bilimle uğraşanlara verdiği önem ve değeri açıklamıştır.

ATATÜRK'ÜN ULUSAL KÜLTÜRE VERDİĞİ ÖNEM

1922 yılında İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi fahrî profesörlüğüne seçilmesi nedeniyle, ilgili fakültenin Profesörler Kurulu'na gönderdiği teşekkür telgrafı: "**Türk kültürünün odağı olan fakültenizin fahrî profesörlüğüne seçilmemden dolayı meclisinize teşekkür ederim. Eminim ki, millî bağımsızlığımızı bilim alanınızda fakülteniz tamamlayacaktır. Bu şerefli gelişmenin oluşmasını üstlenen kurulunuz arasında bulunmak bence övünç nedenidir.**" 1922 (Atatürk'ün S.D.V, s.139)

1923 yılında İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi tarafından kendisine profesörlük rütbesi verilmesi nedeniyle ilgili fakültenin Profesörler Kurulu Başkanlığı'na gönderdiği teşekkür telgrafından: "**Millî bağımsızlık, millî kültür ile eş olması nedeniyle bulunmakta olduğunuz öğretim kürsülerinde memleketin siz bilim adamları da hiç şüphesiz aynı çaba ve savaşın kahramanlarıdır. Bu nedenle değerli hizmetlerinizin daima artıcı ve verimli başarılarla devamını ve yükselmesini temenni eder ve bana verdiğiniz fahrî profesörlüğü içten övünç nedeni ve bir yüksek rütbe olarak kabul ettiğimi tekrar teşekkürlerimle beraber saygı ile bildiririm efendim.**"1923 (Atatürk'ün S.D.V, s.146-147)

Yıl 1933, Cumhuriyetin kuruluşunun üzerinden sadece 10 yıl geçmiştir. Atatürk, bilim alanına yönelik yeni bir atılıma girişiyor. Darülfünun'un Üniversiteye dönüştürülmesi veya Üniversite reformu. 1933 Üniversite reformunda alınan kararlardaki önemli noktalar şunlardır: Üniversitenin yeni öğretim kadrosu üç kaynaktan oluşacaktır.

1. Eski Darülfünundan kadroya alınanlar
2. Avrupa üniversitelerinde öğrenim ve ihtisaslarını başarı ile tamamlayıp yurda dönenler.
3. Yurt dışından getirilecek yabancı profesörler.

Düşünür Atatürk'e göre tartışmaya açık bulunma, araştırma ve inceleme kaçınılmaz hareket noktalarıdır. "Fikirlerin başka başka olmasından, yakınmamak gerekir. Çünkü bütün fikirler ve inanışlar bir noktada birleştiğinde bu hareketsizlik belirtisidir, ölüm işaretidir." Ayrıca bir başka yerde "**İlim tercüme ile olmaz inceleme ile olur**" demektedir.

TÜRK DİLİ VE TÜRK TARİHİNE VERDİĞİ ÖNEM

Atatürk kendi deyimi ile “**Dil ve tarihte ilmin verilerine uymak**” gerektiğini 1924 te işaret etmiştir. Türk Tarih Kurumu: Türk tarihi araştırmaları için; Türk Dil Kurumu: Türk dili araştırmaları için kurulduğu gibi bu amaçla, geniş kapsamlı ve akademik bir kurum olarak “Dil Tarih Cođrafya Fakóltesi”ni Ankara’da kurduran Atatürk’tür.

Bilimsel etkinlik konusu olarak Atatürk üzerinde durulurken, O’nun kóltür erdemi, özellikle 1931 de Tarih ve 1932 de Dil alanlarının ulusal bilinçlenmedeki konumunu gözetererek oluşumuna önayak olduğu kurumlarla, bilime saygısını kanıtladığını belirtmek gerekiyor.

1933-34 lerde Türk Tarihi ve Türk Dili üzerindeki araştırmalar ve buna ilişkin kurumların, eğitim öğretim ve araştırma ünitelerinin kurulması başlı başına, araştırmaya, bilime ve bilimselliğe yönelik çabalar olup gerek anlamı ve hedefi, gerekse sonuçları bakımından 150 yıllık iyileştirme ve kuruluş çabalarımızın içinde ayrı bir yeri olan ve ilk defa ciddi şekilde girişilen çalışmalardır.

ATATÜRK VE MATEMATİK

Tarih boyunca yabancı ölkelerde "**büyük**" unvanını kazanan asker devlet başkanları, uluslarına eğitim alanında da önderlik yapmışlar, kendi kalemleriyle eğitici yapıtlar bırakmışlardır. Atatürk’ün dehasında, dil ve matematik gibi disiplinler birbirini karşılıklı olarak olumlu yönde etkilemiştir.

Atatürk, "**Fen terimleri o suretle yapılmalı ki anlamları ancak istenilen şeyi ifade edebilsin**" diyerek Osmanlıca çok sayıda terimin yerine öz Türkçe karşılıklarını türetirken üstün başarı göstermiştir. III. Türk Dil Kurultayından (24-31Ağustos 1936) hemen sonra 1936 Sonbaharında Atatürk, Beyođlu’daki Hařet Kitabevinden uygun görölen Fransızca geometri kitaplarından birer tane aldırıyor. Dolmabahçe sarayında kendi el yazısı ile çok sayıda terim ve sözcüğe Türkçe karşılık vererek (boyut, uzay, yüzey, düzey, çap, yarıçap, kesit, yay, çember, teğet, açđ, açđortay, yatay, dikey, yönde°, üçgen, e°kenar, oran, orantđ, artđ, eksi, bölü, çarpđ, pay, payda, ondalık, türev, varsayı, v.s.,) 44 sayfalık bir geometri kitabđ yazmıştır. Yeni sözcöklere deneme hakkđ tanıyarak daha uygun olanın önerilmesinden mutluluk duymuştur. Bu kitap 1937 yılında Kóltür Bakanlığı tarafından bastırılmıştır. Atatürk, bugün askerlikte olsun, matematikte olsun kullandığımız birçok terimi Türkçenin derinliklerinden çıkarıp bize armağan etmiştir. Atatürk, matematiği iyi bildiği ve sevdiği için, terim devrimine matematikten başlamıştır denilebilir.

Atatürk Sivas Lisesi'nde Geometri dersi verirken - 13 Kasım 1937 9/A sınıfında bir kız öğrenci ile birlikte

Atatürk'ün matematiğe ne kazandırdığını bir örnekle görelim:

Osmanlıca, Farsça ve Arapça karışımı bir cümledeki eşdeğeri olan cümleyi vereceğiz. "Müsellesin, zaviyetan-ı dahiletan mecmu'ü 180 derece ve müselles-i mütesaviyü'l-adla, zaviyeleri birbirine müsavi müselles demektir." Bu cümledeki anlamı şudur: "Üçgenin iç açıları toplamı 180 derecedir ve eşkenar üçgen, açıları birbirine eşit üçgen demektir."

ATATÜRK'ÜN ÇAĞDAŞ UYGARLIK ANLAYIŞI

Çağdaşlaşma yolunda, akli ve bilimi kendine öncü yapan Atatürk çok gerçekçi idi. Mademki Türk ulusu modernleşecekti, o halde, yapılması gereken şey, yaşanan çağda en gelişmiş kurumları hiç çekinmeden benimsemektir. Çağdaş kurumlar batıdaydı. Öyleyse batı'ya yönelmeliydi.

Atatürk biliyordu ki akla, bilime, insan haklarına dayalı uygarlık, bütün insanlığın malı olan evrensel bir uygarlıktır. Modernleşme ya da çağdaşlaşma, ATATÜRK tarafından, çağın yeniliklerini benimsemeye, çağdaş uygarlıklar düzeyine ulaşma veya batılılaşma terimleriyle ifade edilmiştir. Bu konuda "Uygarlığa gitmeyi arzu edip ulaşılmamış devlet hangisidir?" diyerek "batı"dan kastedilen ifadenin "çağdaş düşünceye ve bilime, insan aklına ve kişiliğe değer veren, insana objektif gözle bakan anlayış" olduğunu her fırsatta açıklamaya çalışmıştır.

Çağdaşlaşma yolunda atılacak adımların ancak eğitim ve bilimle mümkün olabileceğine inanan Atatürk Milli mücadele sonunda 25 Ocak 1923'te Alaşehir'de halka hitaben yaptığı konuşmada bilim ve eğitime verdiği önemi vurgulamıştır: "Arkadaşlar! Bundan sonra çok önemli zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zaferler süngü zaferleri değil, ekonomi, bilim ve eğitim zaferleri olacaktır. Askeri zaferlerimizle mağrur olmayalım, yeni bilim ve ekonomi zaferlerine hazırlanalım."

Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın yolunun düşünce ve fikirlere açık, çağdaş ülkelerle ilişkileri özellikle bilim ve teknik konularda sürdürmek olduğunu savunan Atatürk, bu konudaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir. (Kocatürk (1985): "Gözlerimizi kapayıp yalnız yaşadığımızı varsayamayız. Ülkemizi bir çember içine alıp dünya ile ilgisiz yaşayamayız. Aksine, ileri, uygar bir ulus olarak uygarlık sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat, ancak bilim ve teknoloji ile olur. Bilim ve teknik neredeyse oradan alacağız ve ulusun her bireyinin kafasına koyacağız. Bilim ve teknik için kayıt ve koşul yoktur."

Atatürk'ün çağdaş uygarlıktan anladığı, yalnız onun taşıdığı değerleri kabullenmek ve kullanmaktır. Atatürk, bu doğrultuda 30 Ağustos 1925'te Kastamonu'da halka yaptığı konuşmada: "Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz devrimlerin amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını bütünüyle çağdaş, bütün anlam ve biçimiyle uygar bir toplum durumuna vardır. Devrimlerimizin temel ilkesi budur" demiştir.

Görüldüğü gibi, bir ülkenin ve toplumun ayakta durabilmesi, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmesi için sadece askeri gücün yeterli olamayacağına, mutlaka bu gücün yanında bilim ve ekonomik güçlerin de yer alması gerektiğine işaret etmektedir.

Atatürk 1933'te "...Türk milletinin yürümekte olduğu gelişme ve uygarlık yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet bilimdir..... " Geçmişte sayısız uygarlık kurmuş bir ulusun çocukları olduğumuzu ispat etmek için, yapmamız gereken şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz. Bugüne ve yarına bırakılmış daha birçok büyük işlerimiz vardır. Bilimsel araştırmalar bunlar arasındadır..." biçiminde görüşünü açıklamıştır.

Atatürk bize, ele aldığımız her işte geleneğe, göreneğe, saplanmadan aklımızı kullanmayı, her şeyi pozitif bilimlerin ışığında, aklın ve bilimin süzgecinden geçirmeyi önermiştir. Büyük önder bu durumu şu sözleriyle ifade etmiştir: "Ben manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir dogma,

hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım bilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü zorluklar karşısında, belki amaçlara tamamen eremediğimizi, fakat asla ödün vermediğimizi, akıl ve bilimi rehber edindiğimizi onaylayacaklardır. Zaman süratle ilerliyor, ulusların, toplumların, bireyleri mutluluk ve mutsuzluk anlayışları değişiyor. Böyle bir dünyada asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve bilimin gelişmesini yadsımak olur. Benim Türk ulusu için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel mihver (doğrultu) üzerinde, akıl ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse, manevi mirasçılarım olurlar."

DİN ANLAYIŞI

Atatürk, batıl inançlarla ve hurafelerle mücadele etme zorunluluğu üzerinde de durarak akla, mantığa, toplumun yararına uygun olmayan yorumların İslam dininin özüne ve aslına aykırı olduğunu şu sözleriyle belirtmiştir: " **Bizim dinimiz için herkesin elinde bir ölçü vardır. Bu ölçü ile hangi şeyin dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz. Hangi şey ki akla, mantığa, amme menfaatine, İslamın menfaatine uygunsaydı, kimseye sormayın. O şey dindir.**" "...Mimberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması ve ilmi ve fenni gerçeklere uygun olması lazımdır." " Eğer bizim dinimiz akla, mantığa uygun bir din olmasaydı, mükemmel olmazdı, son din olmazdı." **(1923 Balıkesir, Zağnos Paşa Camiinde mimberden seslenişi)** Atatürk, dini kuralların, tarihi koşulları göz önünde tutan akılcı bir yorumla ele alınması gerektiğini savunuyor. Hoşgörülü ve bilime açık dine karşı değil ve tam tersine onun yanındadır ve saygılıdır.

SONUÇ OLARA K:

Atatürk yalnız yakın geçmişte büyük hizmetler yapmış bir lider değildir. Eserleriyle ve düşünceleriyle, Türk ulusunun ve başka ulusların geleceğine de ışık tutmaya devam eden bir liderdir. O'nun ilke ve devrimleri, evrenselleşen düşünceleri, ülkü ve öngörülleri her zaman yol gösterici olacak ve yolumuzu aydınlatacaktır.

Atatürk'ü anlamak, sevmek, değerlendirmek ve tanımak bir bilgi aktarım işi değildir. Akıl yoluyla algılama, inceleme, özümseme, düşünme, bilinçlenme ve yaptıklarının derinlerine inme sorunudur.

KAYNAKLAR

- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III (1989) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi
- Feyzioğlu, Turhan (1987) "Atatürk yolu: Akılcı, bilimci, gerçekçi yol" Atatürk yolu, 365. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi.
- Kılınç, Selman (2005). Atatürk'ten insanlığa yol gösteren sözler. Truva Yayınları, İstanbul.
- Kocatürk, Utkan (1985). Türk toplumunda çağdaşlaşma gereği. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.1, Sayı 2, Sayfa: 328.
- Mumcu, Ahmet (1986). Türkiye'nin akıl çağına geçmesi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, CM, Sayı 6, Sayfa: 680.
- Önen, Kemal (1987) "Atatürk'te düşünürlük ve bilimsel anlayış tutkusu" 391-403. I. Uluslar arası Atatürk Sempozyumu 21-23 Eylül, Ankara Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi.
- Sayılı, Aydın (1989) Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Yavuz, Celalettin Atatürkçü çağdaşlaşma modelinde akıl, bilim, eğitim ve Yüksek Öğretim (İnternetten alındı)

